

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ MESLEĞİ

GENEL BİLGİ

Prof. Dr. Seyhun TOPBAŞ
İstanbul Medipol Üniversitesi, 2015

Dil ve Konuşma Terapisi mesleği biyomedikal bilimler, dil ve konuşma bozuklukları meslek bilimleri, klinik dilbilim, davranış bilimleri, halk sağlığı ve araştırma bilimlerini kapsayan disiplinlerarası ve çoklu-disiplinli bir bilim alanıdır. Dil ve Konuşma Terapisi mesleği, toplumdaki değişimler ve tıp, psikoloji, dilbilim, sosyoloji ve eğitim gibi ilişkili meslek dallarındaki ilerlemelerle birlikte zaman içinde değişmiş ve gelişmiştir. Demografikler, teşhisler, teknolojik ilerlemeler, iletişim teknolojisi ve sosyolojik değişimler DKT'nin uygulama ve görev alanını etkilemiştir. Bu görev alanı, AB içindeki farklı ülkelerde değişen odak ve önceliklerle birlikte zamanla genişlemiştir.

Dil ve konuşma terapisi bilim alanının uygulama yetkisini sağlık personeli kapsamında tanımlanan **dil ve konuşma bozuklukları uzmanı/patoloğu/terapisti** meslek dalı temsil eder. Meslek adında **bozukluk uzmanı, patolog, terapist** terimleri kullanımı **ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte aynı anlamda kullanılmaktadır**. Dil ve Konuşma Terapisi (DKT) dünya üzerindeki ülkelerin büyük bir kısmında ulusal düzeyde yasal bir düzenlemeyle bağımsız bir meslek olarak tanınmaktadır.

Mesleki tanım, etik ve standartlar dünyadaki dil ve konuşma terapistleri meslek odalarını temsil eden Uluslararası Logopedi ve Foniatri Birliği (IALP-International Association for Logopedists and Phoniatrists), Avrupa Birliği üye ülkelerini temsil eden Avrupa Birliği Dil ve konuşma Terapistleri/Logopedi Birliği (CPLOL-Standing Liaison Committee of Speech and Language Therapists/Logopedists in the European Union), Amerikan Konuşma, Dil ve İşitme Birliği (ASHA-American Speech, Language and Hearing Association), Dil ve Konuşma Terapistleri Kraliyet Akademisi (RCSLT- Royal College of Speech and Language Therapists) tarafından ortaklaşa belirlenerek şöyle yapılmıştır (ASHA, 2003; CPLOL, 1993; IALP, 1998; RCSLT, 2003):

"Dil ve konuşma terapisti/patoloğu insan iletişimi ve dil (lisan)-konuşma ile ilgilenir ve nedenlerine bakmaksızın çocuklarda, ergenlerde, yetişkinlerde ve yaşlılarda tüm ses, konuşma, yutma fonksiyonları ve dil (lisan) bozukluklarını tedavi eder. Dil ve konuşma terapisti/patoloğu, insan iletişimi ile ilgili bozuklukların yaşam boyu önlenmesi, ayırıcı tanısı, değerlendirmesi, tedavisi ve bilimsel incelemesinden sorumlu bir meslek erbabıdır."

Dil ve konuşma terapistinin yetkinlik alanları sağlık ve özel eğitim sektörleri arasında bir köprü olarak çok yönlü sorumluluklar içeren geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Bu yükümlülükler, dil ve konuşma terapistinin yeterince donanımlı, hem uygulamacı hem de araştırmacı kimliklerinin olmasını gerektirdiği için eğitimleri de önem taşımaktadır. Bu nedenlerle söz konusu birlikler mesleki eğitime de bir standart getirmişlerdir.

Görev, Yetki ve Sorumluluklar

a) Çocuk, ergen, yetişkin ve yaşlılarda insan iletişimini ilgilendiren tüm bozuklukları *önleme, ayırıcı-tanısını koyma ve müdahale (tedavi- terapi-öğretim) programı hazırlayıp uygulamadan* sorumludur:

- Artikülasyon (dudak-damak yarığı, serebral palsi v.b bağlı ya da işlevsel gelişimsel yetersizlik, geç gelişme ya da nedeni belli olmayan) ve diğer konuşma sesi bozuklukları
- Ses bozuklukları
- Özgül (spesifik) dil bozuklukları
- Dili yazarak ifade etmede karşılaşılan bozukluklar (disleksi,disgrafi, disortografi) ile mantıksal işlemlemeyi/akıl yürütmeyi etkileyen bozukluklar
- Özel gereksinimli, gelişimsel yetersizliği olan (otizm gibi) çocuklara yönelik erken dil ve konuşma eğitimi ve terapisi
- İşitme kayıplı çocuklara ve edinilmiş işitme kaybı olan bireylere konuşma ve dil terapisi
- Afazi (inme sonrası dil ve konuşma kaybı) ve diğer nörolojik kökenli (dizartri, apraksi) konuşma ve dil bozukluklarını değerlendirme, terapi
- Yutma, yutkunma ve östaki borusunu etkileyen bozuklukların terapisi
- Larenjektomi, trakeektomililerde konuşma terapisi
- Yaşlanmaya bağlı serebral bozuklukları (ALS, Parkinson, Alzheimer, Demans v.b) olan bireylere iletişim terapisi

b) Yukarıda adı geçen bozuklukların değerlendirme sürecinde ilgili uzmanlarla (KBB uzmanı, nörolog, odyolog, plastik cerrah, pediatriyist, fizik tedavi uzmanı gibi) ekip çalışması ve yönlendirme yapar, takip eder ve multidisipliner olarak çalışır.

c) Yukarıda adı geçen bozuklukları olan bireylerin ailelerine bozuklukları önleme ve bozukluğu olan bireylerin rehabilitasyonu konularında danışmanlık yapar.

d) Yukarıda adı geçen bozukluklar konusunda personel yetiştirme ve hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev alır.

e) Yukarıda adı geçen bozukluklar konusunda toplum duyarlılığını arttırmakta görev alır.

f) Yukarıda adı geçen bozuklukların işlevsel değerlendirilmesinde ve terapisinde eğitimini aldığı ses analiz ve görüntüleme yöntemleri, larengoskop, videolarengostroboskop, nazoendoskop, videofloroskop, laringograf, vokastim, vitalstim, nazometre gibi ve diğer cihaz ve araçları kullanarak dil ve konuşma fonksiyonlarının klinik değerlendirmesini yapar.

g) Hastanın tedavisi sırasında gelişimini ve terapiden sağladığı faydayı belgelemek, takip etmek için kayıt tutar, terapi süreci boyunca değerlendirme yapmak amacıyla veri toplar; sonuçlara uygun olarak tedavi planını geliştirir ve değiştirir; tedavi

sürecinin faydaları ve kaydedilen gelişme ile ilgili sonuçları hasta ve yakınları ile yazılı ve/veya sözlü olarak paylaşır.

h) Alternatif ve iletişimi destekleyici sistemler ve cihazlarını seçme, önerme (örn. bilgisayarlı konuşma cihazları, trakeoözefageal, larenjektomi protez benzeri konuşma aparatları) görevi yapar.

Ülkemizde de **Dil ve Konuşma Terapisi** mesleği 6 Nisan 2011 tarih ve 6225 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9 maddesi ile 11/4/1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanuna eklenen Ek Madde 13, (d) bendi ile yasal zeminde sağlık meslek mensubu olarak tanımlanmıştır. Bu yasaya göre;

“d) Dil ve konuşma terapisti; dil ve konuşma terapisi alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullardan mezun veya diğer lisans eğitimleri üzerine dil ve konuşma terapisi alanında yüksek lisans veya doktora yapan, bireylerin ses, konuşma ve dil bozukluklarının önlenmesi için çalışmalar yapan ve ilgili uzman tabip tarafından teşhisi konulmuş yutkunma, dil ve konuşma bozukluklarının rehabilitasyonunu sağlayan sağlık meslek mensubudur.”

Bu yasayı takiben 22/05/2014 tarih ve 29007 sayılı Resmi Gazete yayınlanan “Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik” EK1 ve EK1/B maddeleri ile sağlık meslek mensubu olarak iş ve görev tanımları da yapılmıştır. Buna göre:

Dil ve Konuşma Terapisti

- a) İletişim, dil, konuşma, ses ve yutma sağlığı alanında önleyici programlarda görev alır.
- b) Toplumda ve bireylerde ses, konuşma ve dil bozukluklarına neden olabilecek risk faktörlerine yönelik farkındalık geliştirilmesi için çalışma yapar.
- c) **Ek-1/B'de** bulunan durumlarda terapi ve rehabilitasyon yapar.
- ç) İlgili uzman tabip tarafından yönlendirilen ve dil, konuşma, ses ve yutma patolojisi olan hastaların, kendi alanı ile ilgili değerlendirmesini, terapi ve rehabilitasyon planlamasını yapar ve uygular.
- d) Bilgisayar destekli konuşma cihazları, trakeoözefageal protezler ve benzeri konuşma aparatları, elektrolarinks, iletişim panoları gibi alternatif ve iletişimi destekleyici yardımcı ek araçlı/cihazlı ve jest, işaret dili gibi yardımsız sistemleri konusunda hastaya eğitim verir.
- e) Özel gereksinimi olanlar için bireyselleştirilmiş eğitim programlarında görev alır.

Ek-1/B: Dil ve konuşma terapistlerinin ilgili uzman tabibin teşhisine ve tedavi için yönlendirmesine bağlı olmadan terapi ve rehabilitasyon yapabilecekleri durumlar:

- a) Disleksi ve diğer sembolik disfonksiyonlar (Disleksi ve aleksi, Agnozi, Apraksi, diğer sembolik disfonksiyonlar)
- b) Hipernazalite ve hiponazalite

- c) Konuşma ve dil özel gelişimsel bozuklukları (Özel konuşma artikülasyon bozukluğu, Ekspresif ve Reseptif dil bozukluğu, Epilepsinin eşlik ettiği kazanılmış afazi [Landau-Kleffner], Konuşma ve dile ait diğer gelişimsel bozukluklar)
- ç) Skolastik becerilerde özel gelişimsel ve kazanılmış bozukluklar (Spesifik okuma ve heceleme bozuklukları, Spesifik aritmetik beceri bozukluğu, Skolastik becerilerde karma tip ve diğer gelişimsel bozukluklar)
- d) Kekemelik
- e) Hızlı konuşma

Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü

Lisans programı

1) Temel Biyomedikal Bilimler Dersleri

Biyoloji, biyokimya, fizik, matematik; anatomi, embriyoloji, fizyoloji ve sinir sistemi, kulak-burun-boğaz hastalıkları, çocuk sağlığı, gelişim nörolojisi, yaşlılık bilimi, halk sağlığı, genetik, farmakoloji, ortodonti, odyoloji.

2) Klinik Dilbilim ve Bilişsel Davranış Bilimleri Dersleri

Kuramsal, deneysel ve uygulamalı dilbilim, sesbilim, akustik, laboratuvar, klinik sesbilgisi, psikodilbilim, nörodilbilim, sosyodilbilim; psikoloji, nöropsikoloji, bilişsel bilimler, aile danışmanlığı, özel eğitim v.b dersler.

3) Dil ve Konuşma Terapisi Meslek Bilimleri Dersleri

Ses, yutma, artikülasyon, afazi, akıcılık gibi dil ve konuşma bozuklukları, foniyatri, enformatik, bilimsel etik, danışmanlık, özürlülük, eğitim ve sağlık sistemlerinin organizasyonu ve yasal düzenlemeler, test, değerlendirme ve terapi cihazları ve görüntüleme yöntemleri (videofloroskopi, stroboskopi, nazometre v.b) gibi dersler.

4) Araştırma Becerileri Dersleri

Bilimsel araştırma yöntemleri, nitel, nicel ölçme ve değerlendirme teknikleri, kanıta dayalı uygulama ve araştırma v.b

5) Klinik Uygulama-Pratik/Staj

6) Halk sağlığı

Dil ve konuşma terapistliği eğitiminin en temel özelliklerinden birisi de, aday terapistlere kuramsal bilgileri klinik pratiğe uygulayabilme becerisinin kazandırılmasıdır. Öğrencilerin edindikleri bilgileri mezun olmadan önce uygulamaları için bölüm denetiminde Üniversite Hastaneleri, üniversite merkezi ve/veya birimi yanı sıra bünyesinde uzman dil ve konuşma terapisti bulunan diğer hastane ve rehabilitasyon merkezlerinde pratik imkanı sağlanabilmelidir. Uygulama her yaştan (çocuk-ergen-yetişkin-yaşlı) bireylerle ve tüm dil,

konusma ve yutma sorunlarını kapsayacak biçimde zorunlu ve ağırlıklı olarak son yılda (örneğin, lisansüstü en az 400 saat; lisans en az 960 saat) yapılmalıdır.

Öğrenci alımı

Lisans eğitimine ÖSYM tarafından merkezi sınav ile gelen öğrenciler alınmalıdır. Programa “sayısal-MF 3” puanıyla öğrenci alınmalı, kontenjan ilk beş yıl için 20-25 kişiyi geçmemelidir. Programa alınacak öğrenciler 1 yıl zorunlu İngilizce hazırlık, 4 yıl lisans eğitimi almalıdır.

Öğretim elemanlarının nitelikleri

Geleceğin dil ve konuşma terapistlerini yetiştirecek olan öğretim elemanlarının bu alandaki mesleki bilgilere, bu mesleğin özelliklerine, amaçlarına, rolüne ve işlevlerine ait derin bir bilgiye sahip olmaları gerekir. Dil ve Konuşma patolojisi ile ilgili meslek bilimleri dersleri sadece yetkin ve kalifiye (bu alanda doktoralı) uzman dil ve konuşma terapisti öğretim üyeleri tarafından verilmesi gerekliliği uluslararası akreditasyon dernekleri tarafından önkoşul olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin kliniklerdeki uygulamaları ise, o kliniklerde bulunan yetkin ve yeterli klinik deneyime sahip en az yüksek lisans derecesi olan dil ve konuşma terapistleri tarafından gözetilmeli ve denetlenmelidir.

MEZUNİYET SONRASI ÇALIŞMA ALANLARI

Dil ve konuşma terapistleri tüm sağlık (kamu, özel, üniversite hastaneleri, rehabilitasyon merkezleri, klinikler ve eğitim (özel eğitim merkezleri, okullar) sektörlerinde iş imkanı bulabilirler. Ayrıca kendi özel kliniklerinde serbest olarak mesleklerini icra edebilir, ilgili uzmanlarla birlikte işbirliği içinde hizmet sunabilirler. Toplum sağlığının çeşitlenen ve değişen ihtiyaçlarına uygun sağlık politikalarının üretilmesine katkıda bulunabilir, koruyucu sağlık hizmetlerinde önemli rol üstlenebilirler. Akademik hayata ilgi duyan öğrenciler Türkiye’de, ABD veya Avrupa Birliği ülkelerinin önde gelen üniversitelerinde lisansüstü araştırma yapma imkânına sahip olabilirler.